

ESTUDI GENERAL 16

Revista de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona

Reconsideració de la teoria de la veritat de J. L. Austin

MARTA MASERGAS

Abstract

The paper reconsiders Austin views on truth and defends the correspondence account in spite of its difficulties, which are pointed out and discussed. Section I introduces the concept of truth drawing a distinction between its predicative and attributive uses in order to make clear that only the former can have true value. Section II defends statements as the true bearers of any plausible theory of truth. Section III introduces Austin's account and focusses on some of its shortcomings, giving prominence to the status and role of the second element of the correspondence: the demonstrative correlates. The concluding section IV enlightens Austin's major contribution on the topic.

I

Què és la veritat? Quines coses són vertaderes i quines falses? Què és allò de què prediquem la veritat i la falsedat? Les creences, les proposicions, les oracions, els enunciatius? Podem construir una teoria filosòfica de la veritat que s'apliqui a totes les coses que considerem vertaderes? Si ens atenem a l'ús que fem en el llenguatge de la noció de veritat, ens adonarem que això no és possible perquè hi ha moltes maneres diferents per les quals les coses poden ser vertaderes. El mateix llenguatge fa aquesta distinció i se serveix de diferents adjectius per predicar la veritat de les coses. Així, parlem d'una creença o d'un enunciat vertaders, d'un amic veritable, d'una perla autèntica, d'una explicació verídica, d'un fill legítim.¹ Aquesta diferència lèxica apunta també cap a altres diferències. La primera distinció que hem de fer és entre el que expressem (sigui sota la forma d'un enunciat, una creença, una explicació o una opinió) i el que no expressem (siguin objectes, conceptes, gèneres naturals, etc.) La veritat del que expressem pot ser imputada de forma predicativa i atributiva. Així, diem que "la crònica dels fets és vertadera" i també "la vertadera crònica dels fets és esfereïdora". En canvi, la veritat d'allò que no diem no té un ús predicatiu, només atributiu. No diem "l'amic és vertader" sinó

1. Observeu que la llengua anglesa se serveix de l'adjectiu "true" per predicar la veritat d'un gran ventall de coses diferents (s'aplica fins i tot com a sinònim de lleial, sincer, exacte, regular o uniforme). El català, en canvi, té una altra riquesa lèxica per atribuir la veritat a coses diferents, amb uns adjectius més apropiats que d'altres (parlem d'una pintura o una signatura autèntiques, però no les considerem vertaderes, per exemple). Així, per dir que les coses són vertaderes ens servim d'expressions com "de veritat", "és veritat que", "vertader", "ver", "veritable", "verídica", "cert", "legítim", "autèntic" o "real". Les expressions "és vertader" i "és veritat" són en molts casos intercanviables en català i quan el context ho permeti ens servirem d'ambdues indistintament. De la mateixa manera, i pel que fa a la falsedat de les coses no sempre utilitzem l'adjectiu "fals", sinó que ens servim d'altres adjectius com incorrecte, postís, artificial, equivocac, etc. Adonem-nos que l'assimilació de "vertader" a "real" (o de fals a no-real) té les seves trampes: no perquè considerem una cosa falsa (neu artificial, dents postisses) hem de pensar que no sigui vertadera (en el sentit de real). Sobre aquest punt, vegeu Austin, J. L., *Sense and Sensibilia*, cap. VII.

“és un amic vertader”. Hem de concloure, doncs, que només podem predicar la veritat o la falsedat d'allò que expressem. L'atribució té una altra funció en el llenguatge. La veritat d'un amic, una perla o un dobermann, o quelcom més abstracte com l'amor o la justícia, està subjecte a uns estàndards concrets que se satisfan o no se satisfan, i varien depenent de què es tracti. En alguns casos podem parlar de grau si es tenen uns estàndards més o menys alts (cas de l'amistat, l'amor o la caritat); però en altres casos hi ha uns criteris que assenyalen de manera molt precisa o restringida què s'entén per una cosa concreta (cas d'un dobermann, una perla o un gènere natural com l'or o l'aigua).² El text següent il·lustra amb ironia els diferents estàndards que poden tenir-se per entendre els conceptes “vertaderament”.

“Si vols ser lliure, has de ser un presoner. És la condició de la llibertat —la llibertat veritable.”

“Llibertat veritable” Anthony va repetir tot parodiant una veu clerical. “Sempre m'ha agradat aquest tipus d'argument. El contrari d'una cosa no és la seva contrària; oh, senyor, no! És la cosa mateixa, però entesa veritablement. Pregunta a qualsevol conservador a ultrança què és el conservadurisme; et dirà que és socialisme veritable. I les publicacions dels marxants d'alcohol estan plenes d'articles sobre la bellesa de la vertadera temperança. La temperança ordinària és només un gran rebuig a beure; però la vertadera temperança, la veritable, és quelcom molt més refinat. La vertadera temperança és una ampolla de claret a cada àpat i tres whiskies dobles després de sopar.”³

II

Quan parlem de veritat en filosofia el que ens preocupa no són les diferents acepcions del llenguatge ordinari, ni saber quines coses són vertaderes o falses, i, encara menys, perseguir entitats platòniques que donin resposta a preguntes tan abstractes com “Què és la veritat?”. La veritat és un concepte epistemològic que apliquem als nostres enunciatos sobre la realitat. El que ens preocupa sobre la veritat està en relació amb el nostre coneixement del món. No només apliquem la veritat o la falsedat als nostres enunciatos, sinó també als nostres estats mentals en creure, dubtar, esperar (s'expressin o no s'expressin sota la forma d'un enunciat, ja que hi ha creences, desitjos i esperances, vertaderes o falses, que mai no proferim). En filosofia, a allò de què prediquem la veritat o la falsedat, siguin les creences, les proposicions o els enunciatos, els anomenem portadors de veritat. En aquesta secció argumentarem a favor de considerar els enunciatos com a portadors de veritat i rebutjarem altres alternatives que han creat discussió i confusió.

2. No hi ha cap dubte que si no és un dobermann, una perla o aigua de veritat serà un dobermann, una perla o aigua falsos o, el que és el mateix, no es tractarà ni d'un dobermann, ni d'una perla ni del component químic que entenem per aigua. En canvi, no per no considerar un amic vertader (un amic “de veritat”) necessàriament haurà de ser un amic fals (pot ser un amic amb prestacions limitades: només per sortir de gresca, per qüestions de feina, de diners o promoció social). Hem d'anar en compte amb els conceptes i veure com funciona cadascun. Per exemple, adonem-nos del diferent funcionament dels conceptes de fill i esposa quan són precedits de l'adjectiu “legítim”. Un fill no legítim no deixa pas de ser fill d'algú, en canvi una esposa no legítima deixa de ser “esposa” perquè la seva definició va lligada al concepte jurídic de legitimitat (la relació, però, és clara: d'una esposa no legítima no es pot tenir un fill legítim, sinó únicament un fill “bastard”, per molt “de veritat” que sigui).

3. Huxley, A., *Eyeless i Gaza*, citat per C. L. Stevenson a “Persuasive Definitions”, *Mind*, 1938, XLVII.

Els candidats escollits pels filòsofs com a portadors de veritat han estat: a) les proferències, enteses com a paraules o oracions, o b) coses que existeixen de manera separada de les proferències: judicis, creences, proposicions o enunciat. L'opció a) és totalment objectable si ens adonem que el contingut de la nostra creença o proferència no és l'oració, sinó *què es diu* utilitzant l'oració. Això és, allò que l'oració expressa i que anomenem proposició. Les oracions no poden ser vertaderes o falses; però s'utilitzen per expressar el que és vertader o fals (les oracions poden ser incorrectes gramaticalment, però només el que s'hi diu pot ser implausible, inacurat, etc). Proferim oracions, però fem enunciat sobre la realitat que expressen proposicions, i és en virtut d'expressar proposicions que els enunciat poden ser vertaders o falsos. Com els enunciat, els estats mentals també expressen proposicions, que constitueixen el seu contingut.⁴ Els enunciat representen el món d'una manera o d'una altra depenent de la proposició que expressen, i els enunciat són vertaders o falsos depenent de com representen i de com està fet el món. De la mateixa manera que no podem dir que el que es diu, la proposició, és idèntic al que es proferix, l'oració, tampoc no podem confondre l'enunciat amb la proposició, ja que diferents enunciat poden expressar la mateixa proposició ("S'estima més una truita"/ "He prefers an omelette").

Un punt en contra de considerar les proposicions com a portadores de veritat és que les proposicions es consideren unitats rígides abstretes de l'ús que en fan els parlants. En aquest sentit podem dir que no tenen data de caducitat. I el que diem, està sotmès a variació contínua i depèn de molts factors. Com ja va destacar Wittgenstein, la identitat del que diem, sigui vertader o fals, és una qüestió de com usem el llenguatge i amb quina finalitat l'usem. Els enunciat permeten aquesta mobilitat perquè no s'identifiquen amb el significat exacte de les expressions d'una oració i la seva comprensió depèn de l'ús que en faci el parlant i també de les convencions de l'ús de certa llengua. Alguns enunciat s'utilitzen per dir molt més que el que les paraules signifiquen (i. e., "la carn és feble") i aquest fet presenta un problema a les proposicions. La identitat del que és vertader i fals varia continuament. Els enunciat com a portadors de veritat tenen la flexibilitat contínua que requerim en el nostre ús del llenguatge i poden canviar el seu valor de veritat depenent de quan siguin fets (i.e., l'enunciat "Gran Bretanya és laborista" expressa una proposició i serà vertader o fals depenent de si és fet abans o després de l'1 de maig de 1997). Així com la mateixa oració pot fer diferents enunciat quan dues persones diferents la profereixen en dues ocasions diferents (i. e., "vull un bitllet a Girona");⁵ també dues o més oracions poden fer el mateix enunciat. "Estic

4. D'aquí que els estats mentals s'anomenin "actituds proposicionals" (terme introduït per B. Russell). La tesi que els estats mentals expressen proposicions (representen el món d'una manera determinada) pertany a F. Brentano. La tesi afirma que el que caracteritza els estats mentals és la seva intencionalitat (d'*intendere*, estar dirigit a), és a dir, estar relacionats a un objecte que és "inexistent" en el sentit que només "existeix en" l'estat mental, hi és immanent. Així, "tinc la intenció de tornar aviat", però també, "desitjo que surti el sol" o "dubto que sigui puntual" expressen actituds proposicionals. No hem de caure en l'error d'identificar el que es diu (ni la proferència, ni l'oració, ni l'enunciat) amb el significat de les paraules usades per dir-ho. El significat de les paraules, a diferència del que es diu amb les paraules, no pot constituir un enunciat ni un estat mental com una creença. Com Wittgenstein ja va indicar, l'oració és la unitat mínima de significat, però el que fa que sigui informativament rellevant és l'ús que en fem en un context o altre.

5. Recordem la distinció entre oracions tipus i exemplars. Les oracions exemplars són particulars, concretes, i sempre fan referència a un context espaciotemporal. Les oracions tipus, en canvi, són entitats abstractes sense ubicació en l'espai i el temps i sense referència a cap context particular. Així, dues proferències de l'oració "Vull un bitllet a Girona" són dues oracions exemplars de la mateixa oració tipus. En aquest cas, les dues oracions exemplars són dos enunciat diferents, però expressen la mateixa proposició.

deprimit" diu en Pere a en Pau; "estàs deprimit" diu en Pau a en Pere; "està deprimit", diu en Pau a la Maria referint-se a en Pere. Les tres persones utilitzen tres oracions diferents per fer el mateix enunciat, ja que en usar les paraules que usen fan una mateixa descripció de la mateixa persona.⁶

Per tant, identifiquem els enunciats com els portadors de veritat i els entenem com a oracions usades pels parlants en ocasions particulars i amb intencions determinades per expressar una cosa sobre una altra cosa. Una pregunta o una interjecció no són enunciats. El concepte d'enunciat pot ser ambigu perquè es refereix tant a l'acte d'enunciar com a allò que és enunciat. Encara que en desenvolupar una teoria interessa més allò que s'enuncia que l'acte d'enunciar, no podem separar l'acte d'enunciar d'allò que s'enuncia perquè sovint és un element crític per saber què s'ha enunciat. Per identificar el significat d'un enunciat cal veure què acompanya la proferència, quin és el context i les intencions del parlant, i dependrà d'aquestes variables i de com està fet el món que serà vertader o fals.

Hi ha algunes dificultats en les quals no entrarem sobre la identitat dels portadors de veritat. Per exemple, de quines maneres hem d'identificar el que és enunciat en l'acte particular d'enunciar-ho? Com és que en diferents actes d'enunciar, el mateix o una cosa equivalent pot ser enunciativa? Què fa que es digui el mateix o que les dues coses siguin equivalents? Trobar criteris per especificar teòricament aquests punts és una tasca complexa. Perquè en la comunicació ordinària sabem perfectament el que la gent diu. No necessitem entendre què són els enunciats per entendre'n un, o reconèixer que un difereix de l'altre o que ambdós diuen la mateixa cosa ("ell va trencar el gerro" i "ell va fer-ho" són dos enunciats que, ateses certes condicions de context expressen el mateix). Com hem defensat en el paràgraf anterior, el context i els propòsits dels parlants són elements clau per la identitat d'un enunciat. Per respondre als interrogants teòrics sobre la identificació d'un portador de veritat, sembla que ens hem de cenyir a allò que diem en una ocasió particular i amb una intenció determinada, més que a quelcom més d'alguna manera expressat pel que diem (això és, la proposició).

Adonem-nos, doncs, que una teoria de la veritat ha de concebre el significat no només en termes semàntics sinó en termes pragmàtics. Hem de tenir en compte que els parlants d'una llengua usen el llenguatge en contextos específics i amb propòsits i interessos determinats. En aquest sentit les oracions diuen el que la gent els vol fer significar (Grice, 1957).⁷ Això, però, no ens ha de portar al relativisme, ja que hem d'entendre que el significat pragmàtic ha de restar en el semàntic. En últim terme els llenguatges estan conformats per expressions que s'usen d'acord amb convencions lingüístiques per tal de fer possible la comunicació. D'una part el llenguatge té un centre rígid format per les convencions lingüístiques i de l'altra una perifèria flexible on podem acomodar la nostra necessitat d'aplicacions particulars, aplicacions que sobrevenen la part més rígida. Aquesta flexibilitat l'obtenim tant de les diferents opcions que ens ofereix la nostra comunitat lingüística com d'aquelles que nosaltres ens prenem per tal de satisfer els nostres interessos comunicatius.

6. Vegeu Austin, J. L., "Truth", 1950, a Pitcher, G. (ed.), *Truth*, Prentice-Hall, Londres, 1964, pàg. 20-21, Strawson, P. F., "Truth", 1950, a Pitcher, G. (ed.), *op. cit.*, pàg. 34-35.

7. En el cèlebre article de l'any 1957, "Meaning" (*Philosophical Review*, 66, pàg. 377-388) Grice va defensar la tesi de la prioritat (lògica) del significat "ocasional" del parlant per sobre del significat de les expressions (que ve donat per les convencions lingüístiques). En la mateixa línia de la teoria dels actes de parla de J. L. Austin, Grice va posar gran èmfasi en l'element pragmàtic del significat.

Una vegada considerem l'enunciat com el portador de veritat, la pregunta sobre la qual se sustenta tota teoria de la veritat és: què diem d'un enunciat quan diem que és vertader? Aquesta és la pregunta que farà que sigui possible concretar una resposta, moltes respostes o, fins i tot, cap resposta (si es rebutja l'assumpció implícita de la pregunta que consisteix a creure que dir que un enunciat és vertader és dir quelcom sobre l'enunciat). Aquesta pregunta ha originat diferents teories sobre la veritat i una gran discussió en el panorama de la filosofia contemporània. D'entrada podríem dir que un enunciat serà vertader si "té a veure" amb els fets. Depèn de la teoria que es defensi direm que està en coherència o no amb l'Absolut o amb la resta d'enunciats acceptats per la comunitat científica (dues versions de la teoria de la coherència: la primera, pertanyent als idealistes; la segona, al Cercle de Viena), que es "correspon" amb o als fets (correspondència), funciona a la pràctica (pragmatistes), és lògicament supèrflua i en tot cas només dóna èmfasi (teoria de la redundància, que creu que la discussió sobre la veritat només crea confusió lingüística).

Cal tenir en compte que les diferents teories de la veritat no poden posar-se a un mateix nivell. Cada teoria dóna una resposta diferent perquè no hi ha dues teories que facin les mateixes assumpcions ni tinguin els mateixos interessos en qüestionar-se les preguntes. En construir o estudiar una teoria de la veritat, és important saber a què vol donar resposta i quines coses dóna per assumides o lliga a altres teories.⁸ Per exemple, la teoria coherentista que defensaven els idealistes no estava separada del seu sistema metafísic, sinó que n'era un component essencial (recordem que la teoria de les relacions internes o també anomenada dels graus de veritat afirma que la veritat d'una cosa depèn de la veritat de totes les coses del sistema al qual pertany, això és, de tot el sistema). En canvi, la mateixa teoria de la coherència defensada pels positivistes lògics es fonamenta en el rebuig de la metafísica. Com seguidament veurem, la teoria de la correspondència d'Austin està lligada a la teoria del significat perquè planteja la veritat en relació amb els enunciats que fem sobre la realitat.

III

La formulació clàssica de la teoria de la correspondència afirma que "dir que una cosa és vertadera és dir que hi ha una correspondència entre aquesta cosa i la realitat". És a dir, 'p' és veritat si i només si 'p'. La indisputabilitat d'aquesta teoria resideix en la seva identificació amb el principi que 'p' és vertader si i només si 'p', amb la seva insistència que hi ha d'haver quelcom més del que es diu que fa que allò que es digui sigui vertader. Un dels problemes més grans per a una teoria de la correspondència és arribar a una formulació que afirmi quelcom substancial. Això queda ben palès en la formulació que en fa Aristòtil: "Dir d'allò que és, que no és, i d'allò que no és, que és, és fals; i dir d'allò que és, que és, i d'allò que no és, que no és, és vertader."⁹

Qualsevol teoria que entengui la veritat com a correspondència, ha de poder donar una explicació de i) què identifica com a portador de veritat?; ii) quin fragment de la rea-

8. En acotar la pregunta, estem acotant la resposta. Ja hem vist que si intentem donar resposta a preguntes molt abstractes (què és la veritat?) ens podem trobar que busquem alguna cosa que no existeixi. Naturalment, no volem trobar respostes pobres per fer-nos preguntes pobres. El que és clar, en estudiar una teoria, és que com millor entenem la pregunta, millor podrem entendre la resposta i considerar-la interessant i valuosa.

9. Aristòtil, *Metaphysics*, 1011b26, Clarendon Press, Oxford, 1928.

litat identifica com a allò al qual es refereix el portador de veritat i el fa vertader?; i iii) quina és la naturalesa de la relació entre portadors de veritat i realitat, això és, entre llenguatge i món?

i) Pel que fa als portadors de veritat, s'ha considerat que tenen una existència mental independent com a creença o judici, o una existència independent i misteriosa com a proposició. Altres l'identifiquen amb l'objecte gramatical, l'oració, o també amb l'enunciat. En la secció anterior, hem defensat els enunciats com els candidats més idonis. És important assenyalar que un acord sobre l'estatus dels portadors de veritat és innecessari per acceptar la teoria de la correspondència, ja que només es necessita fer l'assumpció que els portadors de veritat són entitats diferents i independents d'allò a què es corresponen.

ii) Pel que fa al segon element de la correspondència (aquell que fa que sigui possible predicar la veritat o falsedat dels enunciats), també s'ha considerat un tipus d'objecte amb existència independent. S'han defensat diferents candidats: esdeveniments, situacions, estats de coses i fets. Un cop hem deixat enllestida la discussió sobre portadors de veritat, ens centrarem en aquest segon element i el discutirem llargament per la gran incidència que té en la teoria que presentem.

iii) Pel que fa a la naturalesa de la relació, haurem distingir dues variants de la teoria que entenen la relació de manera diferent. La primera, correspondència com a congruència, entén la relació com un isomorfisme estructural entre els portadors de veritat i els fets. L'estructura dels portadors (siguin creences, proposicions, etc.) emmiralla l'estructura dels fets de la mateixa manera que un mapa reproduïx un tros de món.¹⁰ La segona, que anomenarem correspondència correlativa, nega que hi hagi res de "natural" en la relació i afirma que es tracta d'una relació fruit de convencions lingüístiques. No és una relació com la de la clau que es correspon amb el pany (seria de congruència), sinó com la que establiríem entre "The Guardian és a Gran Bretanya el que El País a Espanya" (en aquest cas fem una correlació ideològica). En el llenguatge, marcaríem la diferència parlant de "correspondència amb" en el cas de la congruència, i de "correspondència a" en el cas de la correlació. L'expressió "correspon als fets" no s'usa únicament per indicar la relació entre un enunciat que p, i el seu correlat, el fet que 'p', sinó l'enunciat que 'p' i altres molts fets. No es tracta d'una correlació "un a un", com en el cas de la congruència, sinó una relació a un fet que pot incloure'n molts. Així, si diem "en Pere no va estrangular en Pau", el fet al qual l'enunciat es refereix és, no només que ell era a casa seva aquella nit, sinó el seguit de fets comprovats per la policia com: va fer una trucada aquella nit, un veí el va veure, va descriure fil per randa un concurs que feien a la TV, no portava les sabates enfangades, etc. La definició mínima de la teoria de la correspondència: "p és vertader si i només si p" afirma bàsicament que un enunciat diu la manera com les coses són (i. e., en Pere no va estrangular en Pau) i el que diu és vertader si i només si així és com les coses són (un o més fets ho certifiquen).

Austin va ser el primer a fer aquesta distinció i a proposar una teoria de la correspondència que entenia la relació d'una manera diferent a com havia estat entesa per Moore, Russell, o el mateix Wittgenstein del *Tractatus*. Després del fracàs de la teoria de la veritat que comportava el *Tractatus*, en gran part assenyalat pel mateix Wittgenstein, semblava difícil continuar defensant una teoria de la correspondència que bases la relació en una similitud estructural rígida i restrictiva entre el llenguatge i el

10. La doctrina de l'atomisme lògic de B. Russell i el *Tractatus* de L. Wittgenstein defensen aquest tipus de correspondència.

món, com si ambdós estiguessin compostos de peces de Lego coincidents. Austin, a diferència d'aquests filòsofs, va considerar sense discussió els enunciats com els portadors de veritat (recordem que per Moore i Russell eren les creences, i per Wittgenstein, les proposicions). Però com aquests, va considerar els fets com el segon element de la correspondència i els va donar un estatus que va provocar una confusió remarcable. Serà interessant, en exposar la teoria d'Austin, tenir en compte tant els punts on es produeix un pas endavant qualitatiu, com els punts que suposen un pas enrere considerable. L'objectiu d'exposar els punts negatius de la teoria no ens portarà a rebutjar-la en bloc com s'ha fet fins ara, sinó més aviat el contrari: veure que és una teoria viable i que els passos enrere d'Austin van ser deguts a la pròpia creació de problemes espuris sustentats en plantejaments erronis (que van generar discussions avorrides i plenes de malentesos). A continuació, exposarem la teoria d'Austin, n'assenyalarem els errors, i a les conclusions en farem una recapitulació per tal de veure què podem salvar de la teoria.

L'alternativa d'Austin, la correlació, proposa que la veritat consisteix en una relació de quatre termes: enunciats, oracions, estats de coses i tipus d'estats de coses. Un enunciat el fa una determinada persona i en una determinada ocasió servint-se d'una oració declarativa com a vehicle per expressar una informació sobre el món.¹¹

Segons Austin el significat dels enunciats declaratius es dona per dos tipus de convencions semàntiques que s'han desenvolupat en el nostre llenguatge. Primer hi ha les convencions descriptives que correlacionen paraules (oracions) amb tipus de situacions (coses, esdeveniments, etc.) que es troben en el món. Segon hi ha les convencions demostratives que correlacionen paraules (enunciats) a les situacions particulars (que Austin anomena "històriques").¹² Així, segons la formulació d'Austin:

"Direm que un enunciat és vertader quan l'estat històric de coses al qual es correlaciona per les convencions demostratives (aquell al qual es 'refereix') sigui d'un tipus al qual l'oració que s'utilitza per fer-lo s'hi correlaciona per les convencions descriptives."¹³

G. E. Warnock, en un article escrit en defensa de la teoria d'Austin, va retocar la seva formulació de manera que el que les convencions demostratives correlacionen no és com els enunciats estan relacionats amb el món sinó l'enunciat que es fa quan es refereixen certes paraules en una ocasió particular.¹⁴ També va afegir que si un enunciat es refereix a una situació històrica no és per una qüestió de convenció o de fet sinó de lògica: un enunciat s'identifica en part per la situació a la qual es refereix.

Com P. F. Strawson ja va assenyalar aquest punt era problemàtic perquè si un enunciat es refereix a una situació per una qüestió de lògica, la teoria d'Austin esdevé trivial o, pitjor, porta a afirmar que tots els enunciats amb significat són vertaders.¹⁵ Vegem-ho servint-nos del mateix exemple de Strawson. Si diem "No hi ha tinta al tinter" haurem de pensar que la situació històrica particular a la qual es refereix és simplement la situació que l'enunciat enuncia: no hi ha tinta al tinter. I això no funciona per-

11. Cf. Austin, J. L., *ibid.* pàg. 20.

12. Cf. *ibid.*, pàg. 22.

13. *Ibid.*

14. Warnock refà la formulació d'Austin a l'inici del seu article Warnock, G. E., "A Problem about Truth", a Pitcher, G. (ed.), *op. cit.*, pàg. 35, i en dona una explicació en una nota a peu de pàgina al final de l'article (pàg. 67).

15. Cf. Strawson, P. F., "Truth", 1950, a Pitcher, G. (ed.), *op. cit.*, pàg. 34-35.

què precisament el que intentem especificar és la situació històrica particular –la identitat del correlat que fa l'enunciat vertader–, i això hem de poder-ho fer d'alguna manera que no estableixi *a priori* (qüestió de lògica) el valor de veritat de l'enunciat i, encara menys, l'estableixi sempre a favor de la veritat que l'enunciat compromet (no perquè un enunciat sigui significatiu és vertader). Ens interessa, però, quedar-nos amb la correcció de Warnock: l'enunciat no són les paraules proferides sinó l'enunciat fet per elles, que es correlaciona a la situació a la qual es refereix i a la descripció que en fem.

És d'importància remarcar que les dues funcions que caracteritzen l'enunciat (referir i descriure) són separables. Quan referim correctament, hi ha una relació establerta per convenció demostrativa entre el que diem amb les paraules que fem servir i la cosa a la qual referim. Quan descrivim correctament, hi ha una relació també establerta per convenció entre les paraules que utilitzem (de manera estàndard) per descriure i el tipus de cosa que descrivim. Segons Austin, es tracta de dues funcions diferents perquè es relacionen de manera diferent amb la cosa o objecte. Una referència pot ser correcta o incorrecta, però una descripció pot ser exitosa o fracassar en aplicar-la a la cosa. Quedem-nos, doncs, amb aquesta definició mínima: els enunciats tenen correlats demostratius (refereixen a una situació) i són vertaders o falsos depenent de si els correlats es descriuen correctament. I hi afegim un final polèmic que la formulació assumeix: els enunciats només tenen un correlat demostratiu i és part de la identitat de l'enunciat que tingui aquell correlat, que com a subjecte de la descripció és una cosa "en el món" d'algun tipus.

Austin no especifica quina és la naturalesa dels tipus de situacions ni dona més informació sobre les convencions demostratives i descriptives. Quines són aquestes relacions i com funcionen? Com es refereix una oració estàndardment usada a una situació? Com es produeix aquest lligam? La concepció de la veritat d'Austin va provocar una gran discussió en la literatura, sobretot de Strawson, reflectida en dos articles publicats els anys 1950 i 1965. Warnock va entrar en la discussió intentant suavitzar el debat i fent una defensa de la posició d'Austin fins al punt de corregir la seva proposta després de la seva mort.¹⁶ Sense ànim d'entrar en detall en la discussió escolàstica que va caracteritzar la polèmica, agruparé en tres punts les crítiques més rellevants a la teoria d'Austin i en desenvoluparé detalladament el tercer i últim.

Aquests tres punts són: a) la suposada confusió d'Austin pel que fa a què diem en dir que un enunciat és "vertader"; b) la falsa dicotomia entre tipus de convencions lingüístiques; i c) l'estatus del segon element de la correspondència (el correlat demostratiu o referencial) i l'error de considerar-lo com una entitat independent, existent "en el món".

a) En el seu article de l'any 1950, Strawson fa una objecció central a la teoria d'Austin que assenyala la seva confusió entre i) les condicions semàntiques que han de ser satisfetes perquè un enunciat sigui vertader i ii) el que s'affirma en dir que un enunciat és vertader.¹⁷

16. Els articles als quals ens referim són Austin, J. L., "Truth", *Proceedings of the Aristotelian Society*, 1950, Supp. vol. XXIV; Strawson, P. F., "Truth", al mateix núm. de la revista, Warnock, G. L., "A Problem about Truth" i Strawson, P. F., "A Problem about Truth - A Reply to Mr. Warnock", aquests últims articles, com els dos primers, recollits a Pitcher, G. (ed.), *op. cit.*, (edició que fem servir per citar tots aquests articles).

17. Strawson diu al final de l'article que Austin confon: a) naturalesa de cert tipus de comunicació, empíricament informativa, i b) problema del funcionament actual de la paraula "és vertader" dins del marc d'aquell tipus de comunicació. Strawson, P. F., "Truth", *op. cit.*, pàg. 53.

Strawson no nega que les condicions semàntiques no es compleixin quan un enunciat és vertader; però nega que quan els parlants diuen “és veritat que plou” es concebin a si mateixos com satisfent aquestes condicions. Així, de la teoria d’Austin se’n desprèn que afirmar que un enunciat és vertader és merament parlar sobre el significat de les paraules que usem i dir que el parlant ha utilitzat correctament les paraules que ha usat.¹⁸ I això per Strawson no és donar resposta al problema filosòfic de la veritat, sinó únicament explicar què constitueix un discurs empíricament informatiu. Les diferències entre Austin i Strawson, doncs, comencen en el que ells entenen per donar una explicació del paper que juga el concepte de veritat en el llenguatge. Per Strawson, dir que un enunciat ‘és veritat/vertader’ no és fer un enunciat sobre l’enunciat –com pretén Austin–, sinó un simple acte performatiu de confirmació, d’acceptació o d’acord. La seva explicació l’acosta a la teoria de la redundància de F. Ramsey (1927), que defensava que dir que un enunciat és vertader és simplement un reforç estilístic que no afegeix res i que, per tant, és lògicament superflu.¹⁹ Strawson s’adhereix a la teoria menys en la consideració de la superfluitat lògica de l’expressió. Comparteix amb Austin que una teoria de la veritat ha d’explicar el funcionament del terme “veritat” en el llenguatge, però considera que el paper que juga el terme no és descriptiu sinó performatiu: més que fer un enunciat mostra simplement acord, conformitat. Així, dir que un enunciat és vertader és equivalent a utilitzar altres expressions que també es fan servir per confirmar: “Tens raó”, “Sí”, “Estic d’acord”, “Certament”, “Ja ho pots ben dir”, etc. La proposta de Strawson, doncs, consisteix a trobar una o més locucions sinònimes de l’expressió “és veritat/vertader” que tots els parlants utilitzin indistintament.

Warnock va sortir en defensa d’Austin corroborant que, tal com apuntava Strawson, es donava un acte performatiu de confirmació en dir que un enunciat era vertader, i que, evidentment, Austin no s’hi hagués oposat mai. Només que per Austin aquest no era un punt essencial i sí que l’era, en canvi, la consideració de l’enunciat que es feia en dir que un enunciat era vertader.²⁰ Aquest article de Warnock aporta una discussió molt interessant entorn a aquest punt. Mostra detalladament que les expressions que Strawson considera sinònimes o equivalents no ho són perquè no són intercanviables en tots els contextos. Encara que podem utilitzar indistintament moltes expressions per mostrar acord amb un enunciat, això no ens ha de portar a pensar que no hi hagi diferències entre elles. Així, si algú em diu “plou”, i jo contesto “és veritat”, m’adono que podria haver dit “tens raó”, “i tant”, “certament”, “sí que plou” “ja ho pots ben dir”. Però hi ha altres casos en què per mostrar acord no podem usar indistintament aquestes expressions, ja que els diferents contextos en faran unes més apropiades que les altres. Si se’m diu “hem de fer que el Sr. Pere sigui el nou president de l’escala”, podré dir, per mostrar acord: “I tant”, “tens raó”, “certament”, però serà estrany que digui “és veritat”, “ja ho pots ben dir”. Això és així perquè possiblement el meu interlocutor no estava fent només un enunciat, sinó que en aquell moment volia convencer-me, fer-me saber la seva decisió o temptar el que jo en pensava.²¹ De totes maneres, la mateixa expressió, “és veritat”, sovint s’acompanya d’una força performativa diferent a la simple corroboració. Fixem-nos en l’ús d’“és veritat!” quan s’acompanya d’una descoberta sobtada conse-

18. Cf. Strawson, *ibid.*, pàg. 44.

19. Vegeu l’article P. F. Ramsey “Facts and Propositions”, a *The Foundations of Mathematics*, Routledge, Londres, 1931.

20. Segons Warnock “és clar que Austin no intentava negar aquest fet i que no el va ignorar, però considerava que deixava totalment de banda els diferents problemes que l’interessaven”; Warnock, G. E., “A Problem about Truth”, *op. cit.*, pàg. 58.

21. Cf. *ibid.*, pàg. 64.

qüència de les paraules de l'interlocutor. La força performativa d'aquest ús s'adiu més a la sorpresa que a la confirmació. Si el meu interlocutor em diu "totes les amants del Sr. Pere tenen una gran semblança física", la meua exclamació "és veritat!" pot tenir un element més de sorpresa (per la descoberta) que de confirmació.

Warnock argumenta a favor d'Austin mostrant que dir que un enunciat és vertader és fer un enunciat sobre un enunciat. I se serveix de la seva discussió sobre les diferents expressions que s'utilitzen per mostrar acord, per fer veure que per estar d'acord s'ha d'estar d'acord amb alguna cosa, s'ha de tenir al cap alguna cosa concreta, això és, l'enunciat amb el qual s'està d'acord. Warnock defensa que sovint quan es diu "és veritat" és amb la intenció de fer un enunciat per estar-hi d'acord. A l'article de l'any 1964 Strawson va admetre que dir que un enunciat és vertader és fer un enunciat sobre un enunciat, fins al punt de considerar la tesi inicial d'Austin com la "tesi indisputable".²² I va concloure la polèmica fent la distinció entre: i) l'acte de parla que es fa en dir que un enunciat és vertader; ii) allò que algú enuncia en fer un enunciat; i iii) quin és el significat de l'expressió "és veritat".

Estem d'acord amb Strawson que dir "és veritat/vertader" no indica que el parlant es concebi a si mateix com satisfent les condicions de la teoria d'Austin, però tampoc cap altra teoria (ningú no es concep a si mateix com afirmant que els seus enunciats estan en coherència amb l'Absolut, satisfent les condicions de veritat de Tarski, i possiblement tampoc fent un acte de confirmació com Strawson defensa). Com diu el mateix Warnock, en últim terme és una qüestió de què té en ment el parlant en proferir-la.²³ És de gran interès que Strawson hagi assenyalat l'element performatiu en utilitzar la paraula "veritat", però més interessant i central per la filosofia és donar una explicació de què fan els parlats en utilitzar el terme, en siguin conscients o no. Perquè no hem d'oblidar que la veritat no és un producte de l'acord en considerar un enunciat vertader, sinó que la veritat d'un enunciat és una raó per estar-hi d'acord.

b) Austin estableix una dualitat rígida entre dos tipus de convencions: les demostratives, que lliguen les paraules (proferides en ocasions determinades) amb la situació i les descriptives, que lliguen les paraules (enteses com a oracions usades de forma estàndard) amb el tipus de situació. Strawson va criticar la delimitació entre les dues convencions lingüístiques. No va negar que en fer enunciats no es donessin ambdues convencions, ni que no fos útil haver fet aquesta distinció.²⁴ Però va oposar-se a considerar una dualitat rígida entre les dues convencions i el funcionament que Austin els va atorgar. Per Strawson, referir i descriure es fan mitjançant convencions lingüístiques que poden coincidir parcialment d'una manera substancial. Per entendre això hem de veure que descriure molt sovint té lloc com una part essencial de referir, o que referir sovint té lloc com una part essencial de descriure. Perquè sovint les convencions descriptives que ens informen del tipus de situació no poden donar-se si abans no s'ha donat informació del referent, informació essencial per conèixer el tipus de situació. Molt sovint, necessitem referir a una cosa per tal de caracteritzar-la, de manera que una funció té lloc en el curs d'una altra. Vegem aquest exemple:

Almenys un home diu que la millora de l'economia no ha estat tan difícil.
Aquell home diu que la millora de l'economia no ha estat tan difícil.

22. Cf. Strawson, P. F., "A Problem about Truth. A Reply to Mr. Warnock", *op. cit.*, pàg. 68.

23. Cf. Warnock, G. E., *op. cit.*, pàg. 61.

24. Cf. Strawson, P. F., "Truth", *op. cit.*, pàg. 36.

Aquests dos enunciats estan correlacionats al mateix tipus de situació per les convencions descriptives, aquell d'un home que considera que la millora de l'economia no ha estat una tasca difícil. Si substituïssim la paraula "home" per la paraula "president", tindríem dos altres enunciats correlacionats amb un altre tipus de situació: la d'un president que considera que millorar l'economia no observa cap dificultat (sigui perquè fa miracles o tot és una qüestió de tenir "un feix de bones idees"). Observem que "home" i "president" són centrals per allò que es diu sobre la situació referida pels enunciats. Els termes "home" i "president" participen de les convencions demostratives que determinen quina situació es correlaciona als respectius enunciats. És a dir, participen tant de les convencions demostratives com de les descriptives; les seves funcions no són excloents.

Per acabar, comentem un últim punt pel que fa a les convencions descriptives. Si ens atenem a la formulació d'Austin sembla incorrecte que siguin lligades merament a les paraules (oracions) tal com les usem de forma estàndard. Certament utilitzem oracions estàndard per fer correlacions descriptives, però en últim terme no són les convencions per elles mateixes les que estableixen els correlats, sinó l'ús que en fem en ocasions particulars. Inventem nous usos del llenguatge que no estan lligats a correlacions convencionals i més aviat utilitzem les convencions en ocasions particulars per establir correlats. Així, no són les convencions lingüístiques per elles mateixes les que estableixen els correlats, tal com implica Austin, sinó l'ús que en fem en ocasions particulars. Austin es queda curt en lligar les convencions descriptives a les nostres paraules com són usades convencionalment de forma estàndard i en creure que les correlacions són establertes més per convencions que per l'ús que nosaltres fem del llenguatge (utilitzem les convencions perquè serveixin els nostres propòsits en ocasions determinades). No hem d'oblidar que utilitzem el llenguatge amb gran flexibilitat en establir les nostres referències i descriure-les.

En l'apartat següent ens centrarem en el punt que més desacredita la teoria d'Austin: l'estatus i el paper que Austin assigna als correlats demostratius. Intentarem mostrar la fallida d'Austin en el paper que atribueix a les convencions demostratives i la necessitat de donar una millor explicació del correlat demostratiu.

c) Les dues tesis més objectables pel que fa als correlats demostratius són: a) es troben "en el món" i b) els enunciats només tenen un correlat demostratiu que els fa vertaders (i és part de la identitat de l'enunciat que es refereixi a la situació correlacionada). Ens estendrem més en les objeccions a la tesi a) perquè és la que dificulta més la viabilitat de la teoria d'Austin i és la que va originar més malentesos. D'aquí que sigui el més interessant per intentar desfer les confusions i reconduir la direcció inicial de la teoria, que considerarem a les conclusions. En la discussió de la tesi a) seguirem aquest ordre expositiu. Primer ens preguntarem què hem d'identificar com els correlats demostratius i assenyalarem els problemes que plantegen si se'ls dona l'estatus de situacions (seguint la reformulació de Warnock). També considerarem els fets com a possibles candidats i veurem el dilema que plantegen. Pel que fa a la segona tesi b) negarem la necessitat de fer correspondre un únic correlat demostratiu als enunciats. Conclourem defensant la tesi que més que trobar un correlat o altre que sigui adequat, hem de donar una explicació millor de què són i com funcionen, i denunciar el seu estatus com a coses "en el món".

Considerem el cèlebre exemple d'Austin "El gat és a l'estora" i preguntem-nos amb què es correlaciona aquest enunciat. Si prenem els correlats com aquelles coses sobre les quals l'enunciat tracta, sorgeixen problemes perquè alguns enunciats no són sobre res en particular: no hi ha cap cosa en particular que tractin els enunciats nega-

tius, universals o existencials. A l'article que Strawson va escriure en rèplica al d'Austin considerava que la formulació d'Austin implicava que tots els enunciats havien de ser de la forma subjecte-predicat, és a dir, assumia que les convencions demostratives correlacionaven els enunciats amb coses particulars.²⁵ Però la suposició de Strawson estava infundada i ell mateix va reconèixer, a l'article de l'any 1964, que Austin havia pres els correlats com a situacions (o estats de coses) i no com a coses particulars. En el llibre monogràfic que Warnock va escriure sobre Austin se'ns aclareix aquest punt afirmant que les convencions demostratives operen, no en les parts de les oracions (oracions en les quals el rol de referir i descriure s'assigna a diferents parts de l'oració), sinó a les oracions preses com un tot.²⁶ Així, l'enunciat "El gat és a l'estora" està correlacionat no amb el gat, sinó amb un estat de coses que comprèn la relació gat-estora.

Per saber si aquest enunciat és vertader necessito conèixer dues coses: a) quin és l'objecte de què tracta l'enunciat i b) què s'enuncia sobre aquest objecte.²⁷ Un bon coneixement del llenguatge serà suficient, en la majoria dels casos, per saber aquestes dues coses i conèixer la veritat de l'enunciat. En altres casos, però, serà necessari inspeccionar a) i/o b) per tal de descobrir la veritat de l'enunciat. Per exemple, per conèixer la veritat d'aquest enunciat "La Intifada va començar el desembre de 1987", haurem de saber a) a què fa referència la Intifada i b) si aquest fenomen social va tenir o no va tenir lloc el desembre de 1987. Primer ens cal conèixer el referent per tal de conèixer de què tracta l'enunciat. Adonem-nos que les convencions demostratives correlacionen l'enunciat no a quelcom particular sinó a un estat de coses: en aquest cas a un fenomen sociopolític en una data concreta. I per saber si l'enunciat és vertader necessitem conèixer la situació a la qual es correlaciona. Els correlats demostratius, doncs, en no identificar-se a objectes particulars sinó a les situacions, no ofereixen cap problema quan ens trobem amb enunciats negatius ("No hi ha ningú a la porta"), universals ("Tots els homes són iguals") o existencials ("Hi ha homes més iguals que altres").

Una vegada hem identificat les situacions com els referents dels enunciats sorgeix aquest interrogant: què significa que "es trobin en el món" tal com requereix la teoria d'Austin? D'una banda, se'ns diu que són els subjectes de la descripció (per les convencions demostratives) i, de l'altra, que són els que fan els enunciats vertaders (així són descrits per les convencions descriptives). Adonem-nos de la dificultat de concebre les situacions com el vincle entre llenguatge i món: d'una banda són entitats lingüístiques; de l'altra, trets del món. Strawson adverteix d'aquest perill i considera que uns candidats plausibles per ocupar la posició de correlats demostratius són els fets. Perquè els fets són tant allò que els enunciats enuncien com allò que els fa vertaders (observem aquesta doble naturalesa: certa robustesa de ser "en el món" i certa "lleugeresa" com a entitats lingüístiques). El llenguatge dels fets és molt complex, però es tracta fonamentalment de substantius lingüístics que s'utilitzen com una manera de parlar de les coses. Generalment expressa la certificació d'un enunciat empíric verificable. Com hem assenyalat, però, hi ha dos papers assignats als fets

25. Cf. *ibid.*, pàg. 36-37.

26. Cf. Warnock, G. J., *J. L. Austin*, Routledge, Londres, 1991, pàg. 53-54.

27. Segons Austin hem de considerar a) el que busquem ("what we look for") i b) el que examinem ("what we look at"). D'aquesta manera, depèn de què tracti l'enunciat, haurem d'examinar, bé l'estat d'un individu ("en Pere dorm"), la conducta d'un altre ("en Pau badalla") o bé altres elements més complexos ("la inflació ha baixat considerablement", "la insularitat del país condiona la vida dels seus habitants", etc.).

força comuns que fan suggestions incompatibles sobre la seva naturalesa. D'una banda, es diu que enunciem fets, i que enunciem com a fet tal cosa i tal altra. Tant diem "Tal cosa és veritat" com "És un fet que tal i tal cosa", o "X és un fet" "X és vertader". Això ens pot portar a pensar que "és un fet" i "és vertader" són la mateixa cosa, tal com ho van fer Austin i Strawson.²⁸ Ambdós van defensar que "és veritat" i "és un fet" tenien la mateixa aplicabilitat. Notem, però, que l'ús d'aquestes expressions només és coextensiu a enunciacis factuais –i fins i tot aquí tenen funcions diferents–, però no és coextensiu a enunciacis estètics o d'actituds (i.e., diem "és veritat que el pastís era bo" (mostrem acord), però no "és un fet que el pastís era bo" (no podem certificar-ho), però sí diem "el fet que el pastís era bo va fer que s'acabés". De l'altra, ens referim als fets com entitats robustes, existents en el món, i deslligades del món lingüístic. Diem que els descobrim, els observem, ens hi acomodem, hi som fidels (i. e., "la seva derrota va ser deguda a aquests fets", "no es vol enfrontar als fets", "els fets canten", "el seu trencament va desencadenar aquests fets", "tenir els fets en contra", etc.) Són entitats independents del llenguatge que han originat teories de la veritat com la d'Austin.

Ara bé, Strawson manté que allò que fa els enunciacis vertaders, els fets entesos en la seva robustesa, no són "entitats en el món", com considera Austin, sinó merament correlats pseudomaterials. Perquè els enunciacis són sobre coses, no sobre fets, i els enunciacis vertaders ho són per les coses que hi ha al món: el món conté coses, però no hi ha fets en el món que facin els enunciacis vertaders.²⁹ Els fets són entitats lingüístiques, això és, allò que els enunciacis enuncien, i van lligats a clàusules iniciades per la conjunció "que" (i.e., "és un fet que 'p'", "l'enunciat que 'p'", "és veritat que 'p'", etc.)

Encara que Strawson està d'acord amb Austin que no és correcte identificar "fet" amb "enunciat vertader" no hi està d'acord per les mateixes raons, ja que considera que són dues expressions que tenen diferents funcions en el llenguatge. Creu que el que ha portat a Austin a considerar-los "en el món" és la creença que qualsevol entitat lingüística ha d'anomenar una cosa, i una vegada s'ha fet aquesta assumpció, es postulen els fets com les coses anomenades per les oracions vertaderes. L'evidència que "fet" és un altre nom per "oració vertadera" és aquesta: no podem individuar i identificar cap fet particular si no és usant les mateixes paraules que usem per individuar i identificar la seva oració corresponent. Per Strawson, els enunciacis i els fets s'ajusten uns als altres o, com ell diu, estan fets un per l'altre (quina altra manera tenim de dir que plou si no és mitjançant l'enunciat que plou?)³⁰

Austin va defensar-se de les crítiques de Strawson en un article de l'any 1954, "Injust als fets", on nega que els fets siguin acusatius lingüístics lligats a clàusules-que.³¹

28. Cf. Austin, J. L., "Truth", *op. cit.*, pàg. 24; Strawson, P. F., "Truth", *op. cit.*, pàg. 38.

29. Cf. Strawson, P. F., "Truth", *op. cit.*, pàg. 37-38.

30. Cf. *ibid.*, pàg. 38-39.

31. Cf. Austin, J. L., "Unfair to Facts", Urmson, J. O., Warnock, G. E. (ed.), *Philosophical Papers*, Oxford, Clarendon Press, 1961, cap. V. (Edició castellana: *Ensayos filosòfics*, traducció d'Alfonso García Suárez, Alianza Editorial, Madrid, 1989. Aquesta traducció no és gens recomanable i seria millor obviar-la si no es llegeix amb l'original al costat. Encara que la traducció de les obres d'Austin a qualsevol llengua té molt de mèrit i no és fàcil, les errades d'aquesta traducció no tenen relació amb la dificultat d'Austin. Vegeu aquests dos casos que pertanyen al capítol que tradueix l'article "Veritat": a) "Not merely it is *jejune* to suppose that all a statement aims..." es tradueix "no solament es *seco* suponer que un enunciatado..." (pàg. 130). Una traducció correcta l'hagués traduït per "esteril", no per "seco"; b) "if it is admitted (if) that the rather boring yet *satisfactory* relation..." es tradueix per "si se admite (si) que la relació, un tanto aburrida, aunque *insatisfactoria*..." (pàg. 132). No cal comentari aquí.)

Els concep només com a coses “en el món” que fan que els enunciats siguin vertaders. El correlat en el món que fa que “El gat és a l'estora” sigui vertader és la condició del gat trobant-se a l'estora. I Austin insisteix que la condició del gat és un fet en el món. Tot i embrancar-se en fines distincions etimològiques per provar que els fets són coses en el món, Austin no aclareix quina mena de “coses en el món” se suposa que són.

Warnock va intentar treure importància als problemes que els fets com a correlats demostratius plantejaven a la teoria, identificant-los novament amb les situacions (o estats de coses), i emfasitzant que eren els candidats inicials que Austin havia defensat. La veritat és que, fossin o no fossin originalment l'opció d'Austin, aquest els va fer jugar un paper molt important, fins al punt de dedicar-los un article monogràfic. D'acord amb Strawson, Warnock va admetre que els fets s'identificaven amb els enunciats vertaders i que eren el que els enunciats vertaders enuncien, cosa que els impedia explicar per què un enunciat vertader era vertader. Les situacions o els estats de coses, en canvi, eren independents i sí que podien fer els enunciats vertaders o falsos (els enunciats no enuncien situacions). I, com el mateix Strawson havia apuntat, s'alliberaven d'estar lligats a clàusules inicials per la conjunció “que” (element que destorbava clarament a Austin). Així, tenim que l'enunciat “els pèsols són verds” ens parla tant de la situació dels pèsols com de les coses concretes que anomenem pèsols. Warnock va acabar admetent que, de fet, parlar de la situació dels pèsols és una manera que tenim de parlar dels pèsols. I pel que feia a l'estatus de les situacions (posicionant-se sobre si són coses “en el món”) va treure-li importància però va defensar la posició d'Austin sobre aquesta qüestió.

La qüestió és, i aquí és quan començarem a posicionar-nos, que tant parlar de fets com de situacions no ens ajuda a entendre el paper que juguen els correlats demostratius. Perquè, de fet, és aquí on una teoria de la veritat hauria d'anar a parar. No és millor oblidar-nos de qui té o no té l'estatus del correlat demostratiu (amb la feixuga càrrega d'haver de considerar-los “coses en el món”) i donar una explicació millor de com funcionen? Perquè si parlar de situacions o de fets no és res més que *parlar de* les coses del món, quina necessitat tenim de dir que són coses *en* el món? L'exigència d'Austin de considerar-los coses en el món va enfosquir la seva teoria fins a l'extrem de ser rebutjada per errònia i “avorrida”. Certament ben avorrida va ser la literatura que es va generar, que semblava incapaç de trobar una sortida a un laberint generat per falsos problemes. No només va portar a pensar coses equivocades sobre fets o situacions sinó sobre la veritat. Perquè quan parlem de fets o de situacions el que fem bàsicament és servir-nos d'un ús del llenguatge que ens és útil per referir-nos o centrar la nostra atenció en les coses del món.

Abans d'arribar a les conclusions assenyalarem els problemes que sorgeixen en considerar que els enunciats només tenen un correlat demostratiu. Si prenem els correlats demostratius com les situacions (i les prenem com coses en el món), direm que la relació del gat amb l'estora és una situació. Strawson es pregunta si es tracta de la mateixa situació “el gat és a l'estora” i “el gat es menja l'estora”, o si s'han de considerar situacions diferents. El problema central consisteix a lligar les situacions al món si es tenen per existents en el món, com defensa Austin. Inicialment, Strawson va jugar amb la idea que ambdues es refereixen a la mateixa situació: la situació del gat en relació amb l'estora en aquell moment. Com identifiquem una situació? Semblaria que per la suma o la combinació de totes les referències identificables amb els mitjans que aquestes referències puguin ser fetes. És a dir, la situació estaria subjecte tant en termes de la relació gat-estora o gat-menjant-estora. Però Strawson rebutja aquesta idea perquè ens veuríem forçats a considerar que la situació “en Pere i en Pau van jugar a tennis aquell dia” és la mateixa situació que “en Pere i en Pau van dinar aquell dia”. Sembla ben estrany,

però, que dos enunciats es refereixin a la mateixa situació “en el món” quan són dos esdeveniments diferents i tenen lloc a llocs diferents (i. e., “Va fer calor a UK el mes passat” i “Va haver-hi eleccions a UK el mes passat” és absurd que es correlacionin a la mateixa situació). És clar, doncs, que necessitem una explicació millor dels correlats demostratius. D’una banda, podem aprofitar l’explicació d’Austin i Warnock quan afirmem que cada enunciat només té un correlat referencial, i dir que podem parlar de la situació d’en Pere i en Pau aquell dia però que no podem acceptar que els dos enunciats sobre les diferents activitats d’en Pere i en Pau es refereixin a la mateixa situació en el món (cada enunciat establirà la seva pròpia situació: el primer, a la situació Pere i Pau jugant a tennis, i la segona, a la situació Pere i Pau dinant). Adonem-nos que la solució austiniana, però, té els seus errors per l’element de “ser en el món” de la situació. Perquè si el correlat referencial no fos una cosa en el món, després de tot, semblaria més plausible admetre que podríem estar parlant sobre un nombre de situacions diferents, i fent referència a diferents coses sobre aquestes situacions. En últim terme, el fet que les convencions lingüístiques coincideixin parcialment ens fa adonar que els enunciats estableixen diferents centres de referència (diferents correlats demostratius) depenent dels interessos i de l’ús que en fan els parlants. Si jo dic que “en Pere i en Pau van jugar a tennis aquell dia” és difícil establir el correlat referencial si no es coneix el context i no es coneix si em refereixo a en Pere per descriure que en Pau era amb ell, o si em refereixo a en Pau només de passada per centrar la meua atenció en en Pere, o si, de fet, el que vull ressaltar és l’activitat que els tenia ocupats un dia concret. Els enunciats, com veiem, poden tenir tota una família de nuclis referencials o correlats demostratius. Novament hem d’apel·lar a com usem les paraules en una determinada ocasió i amb quin propòsit ho fem per establir el centre referencial, que no s’estableix només per les convencions lingüístiques –les paraules o oracions utilitzades de forma estàndard, tal com pretenia Austin. Les convencions són essencials per la nostra comunicació, però per entendre els enunciats dels que ens envolten necessitem conèixer l’ús que es fa de les convencions, això és, una explicació de les circumstàncies i les intencions del parlant (i fins i tot així sovint no ens entenem).

IV

El mèrit de la teoria de la veritat entesa com a correspondència és que distingeix entre allò que diem i allò que fa vertader el que diem, això és, la realitat. A diferència d’una teoria que entén la veritat com a coherència, els correspondistes carreguen la certificació de “com són les coses” en la realitat, no en el llenguatge o en el nostre sistema cognitiu o conceptual. Si bé és cert que els coherentistes tenen raó en considerar que el nostre sistema conceptual és una xarxa plena de connexions a través de la qual entenem el món i que tenim diferents maneres de conceptualitzar-lo i descriure’l (i cap l’exhau-reix), s’equivoquen perquè consideren que la veritat és una qüestió de lligams conceptu-als i no de com són les coses a la realitat i si els nostres enunciats s’hi corresponen correctament.

Una de les intuïcions més encertades d’una teoria de la correspondència és que el llenguatge adquireix valors de veritat per la manera com està fet el món: els enunciats són veritaders o falsos en virtut de la realitat externa. Per tant, una teoria d’aquest tipus haurà d’explicar què fa correspondre a què i en què consisteix aquesta correspondència. J. L. Austin va ser el primer que va defensar una teoria de la correspondència que no seguia el model isomòrfic del *Tractatus* de Wittgenstein. Negava que el món se’ns presentés en unitats rígides i separables i que el llenguatge reproduís fidelment aquestes uni-

tats rígides i separables, ja que fer particions en el món i en el que diem sobre ell és una manera de violentar el món i el llenguatge. Austin, doncs, va rebutjar explicar la correspondència en termes d'isomorfisme estructural i ho va fer servint-se de l'ús descriptiu del llenguatge. Considerava que una bona comprensió del concepte de veritat venia donada per una investigació de la funció descriptiva del llenguatge (com descrivim i com identifiquem el que descrivim). Una teoria de la veritat havia d'explicar el funcionament del terme "veritat" de manera que fos capaç d'entendre què fem o què diem en dir que un enunciat és vertader.

Aquesta és la direcció que va guiar la teoria d'Austin i considero que era una direcció encertada. Aquest article ha intentat reconsiderar la seva teoria i assenyalar els entrebancs i maentesos que la van fer fracassar. I hem considerat que l'entrebanc més remarcable fou la defensa del referent de la descripció (el que Austin anomena el correlat demostratiu) com una entitat "en el món", entitat que a l'hora de la veritat s'interposa entre aquest referent i les descripcions que en fem. Hem arribat a la conclusió que no hi ha necessitat de considerar els correlats demostratius com entitats de cap tipus perquè facin la seva funció, i que, de fet, la seva funció només s'entén si s'allibera d'aquesta exigència. Només si entenem com funcionen en el llenguatge serem capaços d'entendre el paper que juguen en el discurs sobre la veritat. També hem destacat altres obstacles que van fer la teoria inviable, com no veure que les convencions lingüístiques coincideixen parcialment en el discurs comunicatiu o que l'ús que fem del llenguatge amb uns propòsits determinats és tan essencial com les convencions de les quals ens servim. (Si no fos així no podríem explicar usos nous, això és, la productivitat del llenguatge que s'explica per la seva flexibilitat en establir referències i descriure-les).

Si el mèrit d'Austin va ser cridar l'atenció sobre la fallàcia descriptiva i posar les bases per una teoria dels actes de parla que centrava l'atenció en l'element performatiu del llenguatge, és ben paradoxal que la seva teoria de la veritat fallés per aquest costat. Una teoria que no va acabar de trencar del tot amb la rigidesa que ell denunciava en altres teories com la de l'atomisme lògic o la del *Tractatus*. Austin no va acabar de veure (o no va saber-ho reflectir en la seva teoria) que hi ha moltes maneres que els enunciats són vertaders, de la mateixa manera que hi ha moltes maneres que poden funcionar. Perquè només entenent com funcionen entendrem el paper que juguen en el discurs sobre la veritat i com la veritat pren moltes formes.